

# ПОТОЧНИЙ СТАН ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ І ВПЛИВ БОЙОВИХ ДІЙ НА НЬОГО

©2024 ІЗМАЙЛОВ О. І.

УДК 339.56(477:4-6ЄС)-042.3:355.4(470-651.1:477-651.2)  
JEL: F10; F13; F15; F29

## Ізмайлов О. І. Поточний стан торговельно-економічних відносин між Україною та Європейським Союзом і вплив бойових дій на нього

Завданням статті є вивчення й аналіз поточного стану зовнішньоекономічної діяльності підприємств та визначення впливу повномасштабної агресії на торговельно-економічні зв'язки між Україною та країнами Європейського Союзу. Проведено аналіз, систематизацію й узагальнення статистичних даних і роботи багатьох учених; розглянуто зміни, що спіткали зовнішньоекономічну структуру експорту та імпорту товарів між Україною та країнами Європейського Союзу. Проаналізовано та описано вплив бойових дій на обсяги виробництва товарів та надання послуг. Важливою складовою інтеграції України до Європейського Союзу є економічна складова. З країнами Східної Європи, що входять до складу Європейського Союзу, наша держава поділяє спільні кордони, історію, звички тощо. Саме кордони є важливою складовою торговельної діяльності та повного її переформатування під час агресії з боку іншої держави. Тому країни Європейського Союзу стали зараз основними торговельними партнерами України. У статті порівнюються обсяги імпорту та експорту товарів і послуг у 2021 р., до повномасштабної війни, та показники 2022 та 2023 рр. Було виявлено падіння експорту товарів на 12,7% та зростання імпорту на 12,2%. Також досліджено вплив воєнних чинників на зовнішньоекономічну діяльність у секторах торгівлі товарами та послугами. Дані чинники мають прямий і безпосередній вплив на економіку України, тож напругу впливають на її зовнішньоекономічну діяльність. До таких чинників належать: географія бойових дій, міграція населення, окупація частини території, військові злочини, а саме – удари по генерувальним потужностям електроенергії, та інше. Ці чинники повністю змінили структурну складову економічної діяльності України та її співпрацю з країнами Європейського Союзу. Висновки даного дослідження можуть у майбутньому використовуватись для аналізу та розробки стратегій повоєнного розвитку економічної діяльності, спрямованої на європейську інтеграцію України.

**Ключові слова:** експорт, імпорт, товари, послуги, війна, Європейський Союз, євроінтеграція.

**Рис.:** 4. **Бібл.:** 13.

**Ізмайлов Олександр Ільдарович** – аспірант кафедри міжнародних економічних відносин та логістики, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

**E-mail:** [oleksandr.izmailov@student.karazin.ua](mailto:oleksandr.izmailov@student.karazin.ua)

UDC 339.56(477:4-6ЄС)-042.3:355.4(470-651.1:477-651.2)  
JEL: F10; F13; F15; F29

## Izmailov O. I. The Current State of Trade and Economic Relations Between Ukraine and the European Union and the Impact of Military Hostilities on It

The aim of the article is to study and analyze the current state of foreign economic activity of enterprises and determine the impact of the ongoing full-scale aggression on trade and economic relations between Ukraine and the countries of the European Union. Analysis, systematization and generalization of statistical data and the work of many scientists are carried out; the changes that have befallen the foreign economic structure of exports and imports of goods between Ukraine and the countries of the European Union are considered. The impact of military hostilities on the volume of production of goods and services is analyzed and described. An important component of Ukraine's integration into the European Union is the economic component. With the countries of Eastern Europe, which are part of the European Union, our country shares common borders, history, habits, etc. It is borders that are an important component of trade activity and its complete reformatting during aggression by another State. Therefore, the countries of the European Union have now become the main trading partners of Ukraine. The article compares the volumes of imports and exports of goods and services in 2021, before the full-scale war, and the indicators of 2022 and 2023. A drop in exports of goods by 12.7% and an increase in imports by 12.2% are detected. The influence of military factors on foreign economic activity in the sectors of trade in goods and services is also studied. These factors have a direct and immediate impact on the economy of Ukraine, so they directly affect Ukrainian foreign economic activity. Such factors include: the geography of hostilities, migration of the population, the occupation of part of the territories, war crimes, namely, strikes on electricity generating capacities, and more. These factors have completely changed the structural component of Ukraine's economic activity and its cooperation with the countries of the European Union. The conclusions of this study can be used in the future to analyze and develop strategies for the post-war development of economic activity aimed at the European integration of Ukraine.

**Keywords:** exports, imports, goods, services, war, European Union, European integration.

**Fig.:** 4. **Bibl.:** 13.

**Izmailov Oleksandr I.** – Postgraduate Student of the Department of International Economic Relations and Logistics, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

**E-mail:** [oleksandr.izmailov@student.karazin.ua](mailto:oleksandr.izmailov@student.karazin.ua)

**Н**а тлі повномасштабної війни, що розгорнулася в Україні, торговельно-економічне співробітництво між Україною та Європейським Союзом (ЄС) набуває нових форм і значення. Агресія Росії проти України не лише змінила внутрішні економічні пріоритети країни, але й активізувала прагнення України до ще більшого економічного інтегрування з ЄС. У відповідь на виклики, перед якими опинилась Україна, Євросоюз виявив солідарність, посилюючи підтримку української економіки через скасування мит, квот і надання макрофінансової допомоги.

У цій статті розглядається, як сучасна політико-економічна ситуація змінила співпрацю між Україною та ЄС, які виклики і можливості постали перед країною, а також які стратегічні ініціативи та угоди допомагають Україні інтегруватись у внутрішній ринок ЄС навіть в умовах війни.

Дана тема є актуальною через низку факторів та процесів, що відбуваються в українській економіці та мають прямий вплив на виживання держави в умовах війни, її відновлення у повоєнний період, а також загальну стабільність у східноєвропейському регіоні.

Таким чином, розуміння поточного стану торговельно-економічних відносин між Україною та ЄС на тлі війни є необхідним для побудови стійкої економічної стратегії, інтеграції в європейський ринок, підтримки відновлення країни та забезпечення стабільності в Європі.

Дослідження економічного стану та інтеграційних процесів між українською економікою та економікою ЄС проводили такі вітчизняні вчені, як Губарева І. О., Хаустов М. М. [2], Найда В. В., Опалько В. В. [4], Хомутенко Л. І., Дужа Т. Б. [12], Черненко Н. О., Лісняк В. О. [13] та інші.

*Метою* статті є визначення та встановлення поточного стану економічного співробітництва України та країн ЄС в умовах, коли українська економіка страждає від повномасштабної агресії. До завдань статті віднесено: визначення прямого впливу факторів агресії та війни на поточні економічні процеси, а також розробка пропозицій щодо майбутнього розвитку економічного партнерства, важливого як для України, так і для ЄС, у контексті безпеки та економічної стабільності регіону.

Європейська інтеграція є послідовним стратегічним пріоритетом державної політики незалежної України, що визначається належністю України до європейської цивілізації. По суті, європейська інтеграція – це процес реалізації унікального потенціалу української держави та її народу через розкриття та утвердження їхньої європейської ідентичності. Процес інтеграції європейських країн і перетворення ЄС на один із найпотужні-

ших центрів світу свідчить про успішність цього інтеграційного проекту. Саме тому європейська модель суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку є найбільш сприятливою для реалізації потенціалу України та забезпечення поступового розвитку нашої держави.

Пріоритетність європейського вибору України об'єктивно зумовлена особливостями сучасного цивілізаційного процесу, які визначаються глобалізацією, поступовим зростанням значення гуманітарної сфери, передових інформаційних технологій та незмінними принципами суспільного розвитку – не лише економічним зростанням, а й справедливим розподілом його результатів, розширенням прав і можливостей та збагаченням народу [1].

**П**роцес європейської інтеграції – це глибока трансформація української держави, утвердження демократії та верховенства права, модернізація політичної системи захисту прав людини, формування загальної демократичної ідентичності українського суспільства, поширення сучасних технологій політичного та економічного управління, розвиток України як конкурентоспроможної та привабливої країни – учасниці світової економіки. Результатом європейської інтеграції є утвердження в Україні європейських політичних, економічних, соціальних і гуманітарних стандартів та якісне підвищення рівня життя всіх верств суспільства.

Глобалізація збільшує ступінь взаємозалежності держав і вимагає координації міжнародних зусиль в економічній, політичній та оборонній сферах. Успішний приклад Європейського Союзу демонструє потенціал інтеграційної моделі, яка усуває недовіру та непрозорість і встановлює нові принципи міждержавних відносин, де національний суверенітет органічно пов'язаний з колективними зобов'язаннями та спільними діями. Для України перехід до європейської інтеграції – це питання про те, як ефективно інтегрувати Україну в наявну систему розподілу функцій і ролей у сучасній світовій економічній і політичній системі [6].

Посилення процесу європейської інтеграції означає також більш активне залучення до міжнародного співробітництва з метою врегулювання конфліктів та протидії новим загрозам міжнародній безпеці. Перспективи розвитку євроінтеграційного процесу в Україні безпосередньо пов'язані з визначенням місця та ролі України у світі: вона може або активно і послідовно йти шляхом європейської інтеграції – з метою вступу до ЄС і приналежності до демократичного світу, або стати буферною зоною з усіма наслідками маргінального статусу країни.

Таким чином, європейський вектор в геополітиці України, безумовно, починає відігравати винятково важливу і, без перебільшення, вирішальну роль у розвитку українського суспільства. Україна має задовольнятися геополітичними параметрами своєї незалежності, успадкованими кордонами та ресурсами. У неї немає жодних підстав висувати територіальні чи прикордонні вимоги або вступати в міжнародні конфлікти, які б не були прийняті міжнародним співтовариством. Україна готова підтримувати міжнародні правові норми та правила гри, які складаються на європейському просторі [7].

Відносини між Україною та ЄС розпочалися у квітні 1992 р. Результатом переговорів стала перша рамкова угода між Україною та ЄС – Угода про партнерство та співробітництво (УПС), яка була підписана 14 червня 1994 р. і набула чинності 1 березня 1998 р. Україна була класифікована як «нова незалежна країна». Обрана модель відносин між Україною та ЄС визначила подальший розвиток політики ЄС щодо України як держави між Сходом і Заходом; події 2004 р. ознаменувалися швидким започаткуванням Європейської політики сусідства (ЄПС) та Угоди про асоціацію (УА), яка мала стати новою основою для майбутніх відносин між Україною та ЄС. Як справедливо зазначають європейські експерти з цього питання, зокрема М. Марсо, «УА відображає певний момент і настрій у недавній історії, а сама концепція УА тісно пов'язана з феноменом зникнення Радянського Союзу» [5].

Таким чином, було створено фактичний геополітичний поділ: країнам Центральної та Східної Європи було запропоновано Європейську угоду, тобто «дорожню карту» до вступу, а країнам СНД (за винятком країн Балтії) – УПС без перспективи приєднання до інтеграційного простору ЄС. По-перше, Україна була розчарована статус-кво угоди. Прагнення України не були визнані, оскільки вона трактувалася як проміжний крок на шляху до більш амбітної двосторонньої угоди. По-друге, Україна була стурбована тим, що ЄС активно намагався просувати співпрацю з Росією. Крім того, тривалий час ратифікації угоди свідчив про громіздкість інституційно-правових механізмів ЄС та відсутність зацікавленості багатьох європейських країн у розвитку відносин з потенційними країнами-кандидатками серед своїх внутрішніх пріоритетів [13].

Щоб ретельно дослідити стан торговельно-економічних стосунків України та країн ЄС, необхідно проаналізувати структуру експорту та імпорту товарів та послуг. Також для відстеження динаміки та визначення тенденції пропонується почати з 2021 р. – задля розуміння довоєнних обсягів імпорту та експорту (рис. 1).

Отже, виходячи зі статистичних даних за 2021 р., можна побачити, що сума експорту товарів з України до країн ЄС становить 26792969,3 тис. дол. США, а сума імпорту товарів – 28954281,2 тис. дол. США. Загальний торговельний обіг становить 55747250,5 тис. дол. США, а сальдо торговельного обігу складає –2161311,9 тис. дол. США. Тобто, виходячи зі статистичних даних, основними галузями експортного потенціалу України є сільськогосподарська, видобувна та галузь важкої промисловості. Основними галузями, що лідирують за імпортом, є хімічна та машинобудівна.

По-перше, основою експортного потенціалу України, є три галузі: сільське господарство, видобувна промисловість і важка промисловість. Саме це підтверджує експортний потенціал і роль України в системі зв'язків з ЄС. Україна є одним із найбільших експортерів аграрної продукції у світі, а саме: пшениці, кукурудзи та соняшнику, що відіграє як позитивну, так і негативну роль. Позитивна роль полягає у швидкому надходженні валюти за експорт продукції, та її впливі на підтримання економіки у стабільному положенні, а негативна полягає в залежності від зовнішніх ринків та коливаннях на них.

По-друге, видобувна промисловість також відіграє важливу роль у структурі українського експорту. Україна має багаті поклади руди, металів та інших корисних копалин, що робить її одним із основних постачальників сировини для промислових потреб європейських країн. Крім того, важка промисловість, особливо металургійна та сталеливарна, займає значну частку експорту, що свідчить про великий промисловий потенціал країни. Модернізація промислових потужностей також важлива для підвищення конкурентоспроможності української продукції на світовому ринку.

Також важливою складовою зовнішньоекономічної діяльності України є сфера послуг, яка приносить велику частку до українського експорту. Рис. 2 демонструє структуру експорту та імпорту послуг.

Як можна побачити з рис. 2, експорт послуг у 2021 р. склав 4494202,7 тис. дол. США, а імпорт – 3232785,0 тис. дол. США. Загальний торговельний обсяг сфери послуг складає 7726987,7 тис. дол. США, а торговельне сальдо – 1261417,7 тис. дол. США. Імпорт послуг перевищує експорт тільки в туристичній та діловій галузях.

Отже, проаналізувавши структуру експорту та імпорту товарів та послуг між Україною та країнами ЄС, можна дійти певних висновків.

✦ Загальний торговельний обсяг між Україною та країнами ЄС становить 63474 238,2

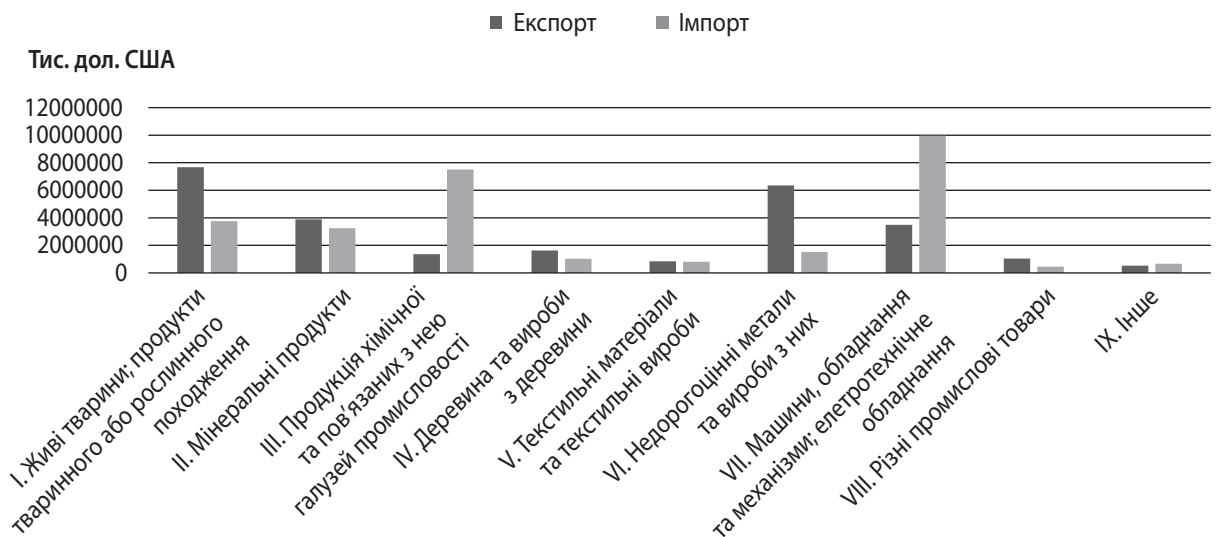


Рис. 1. Експорт та імпорт товарів між Україною та ЄС у 2021 р.

Джерело: сформовано за даними [10].

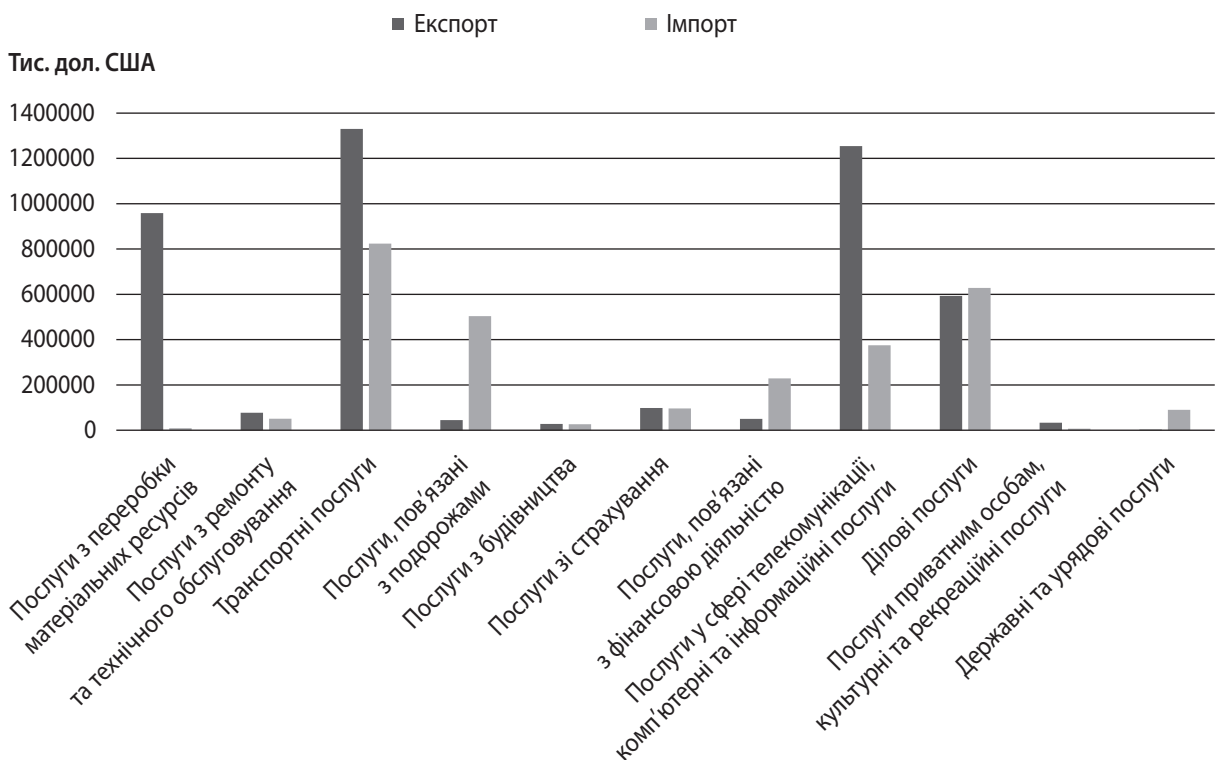


Рис. 2. Структура зовнішньої торгівлі послугами (за видами) з країнами ЄС у 2021 р.

Джерело: сформовано за даними [8].

тис. дол. США. А торговельне сальдо – 899894,2 тис. дол. США. ЄС є найбільшим торговельним партнером України через тісні історичні та логістичні зв'язки.

- ✦ Україна має добре розвинену транспортну інфраструктуру, включно з автомобільними дорогами, залізницями, морськими та річковими портами та аеропортами. Це дає можливість Україні пропонувати широкий

спектр логістичних послуг та ефективно транспортувати вантажі.

- ✦ Україна є частиною кількох глобальних торгових угод і груп, таких як Світова організація торгівлі (СОТ) та Угода про асоціацію з Європейським Союзом. Це поліпшить перспективи зовнішньої торгівлі та зростання зв'язків глобального ланцюжка поставок.



- ✦ Україна робить значний прогрес у сферах інформаційних технологій та цифрової логістики. Використання передових технологій, таких як системи відстеження вантажів і електронні платформи управління логістикою, підвищує ефективність логістичних операцій і конкурентоспроможність українського бізнесу в усьому світі.
- ✦ Україна має кваліфікованих працівників у сферах логістики та транспорту, які можуть запропонувати надійні та ефективні логістичні рішення та керувати складними логістичними мережами. Україна має багато можливостей для поліпшення логістичних зв'язків з іншими країнами, і це може сприяти зростанню економіки та розвитку країни [3, с. 168].

Виходячи з усього вищенаведеного можна зрозуміти, що для української економіки торговельні відносини з країнами ЄС є важливою складовою національної економіки. Країни ЄС та Україна тісно пов'язані спільними кордонами, логістичними хабами та мають велику взаємозалежність одна від одної.

Дуже сильним ударом для національної економіки стала повномасштабна агресія з боку РФ, яка боляче вплинула на виробничі та логістичні можливості України. А саме, бойові дії почалися на територіях, які були спеціалізовані на видобуванні корисних копалин і подальшій їхній переробці. Також сильний вплив мала тимчасова окупація частини інших територій. Таким чином, промисло-

вий потенціал нашої країни є значно послабленим через тривалий військовий конфлікт. До того ж, країна-агресор регулярно б'є по енергетичній інфраструктурі України, що має прямий негативний вплив на виробничі можливості у сфері як виробництва товарів, так і надання послуг.

Значно вплинуло на економічну активність української економіки також зростання рівня інфляції – у 2022 р. інфляція склала 26,6% порівняно з 10% у 2021 р. Це призвело до підняття цін собівартості товарів та логістики, що на пряму вплинуло на рівень конкурентоспроможності національної економіки.

Також значним логістичним ударом було блокування агресором чорноморських портів, повна окупація території навколо Азовського моря, що значно вплинуло на вантажні вантажоперевезення морським транспортом.

Додатковим фактором падіння обсягів експорту товарів та послуг українською економікою стала значна нестача робочої сили – через велику кількість біженців, що поїхали, та закономірне розширення сектора оборони, до якого залучили ще більше людей.

Саме ці три фактори є основними, що мали прямий вплив на експортний потенціал України. Також є низка другорядних факторів, таких як обмеженість пропускну здатності логістичної інфраструктури України до країн Заходу, політичні проблеми в низці країн – партнерів України, що є членами ЄС.

На рис. 3 відображено обсяг експорту та імпорту товарів з країнами ЄС у 2023 р., що свідчить

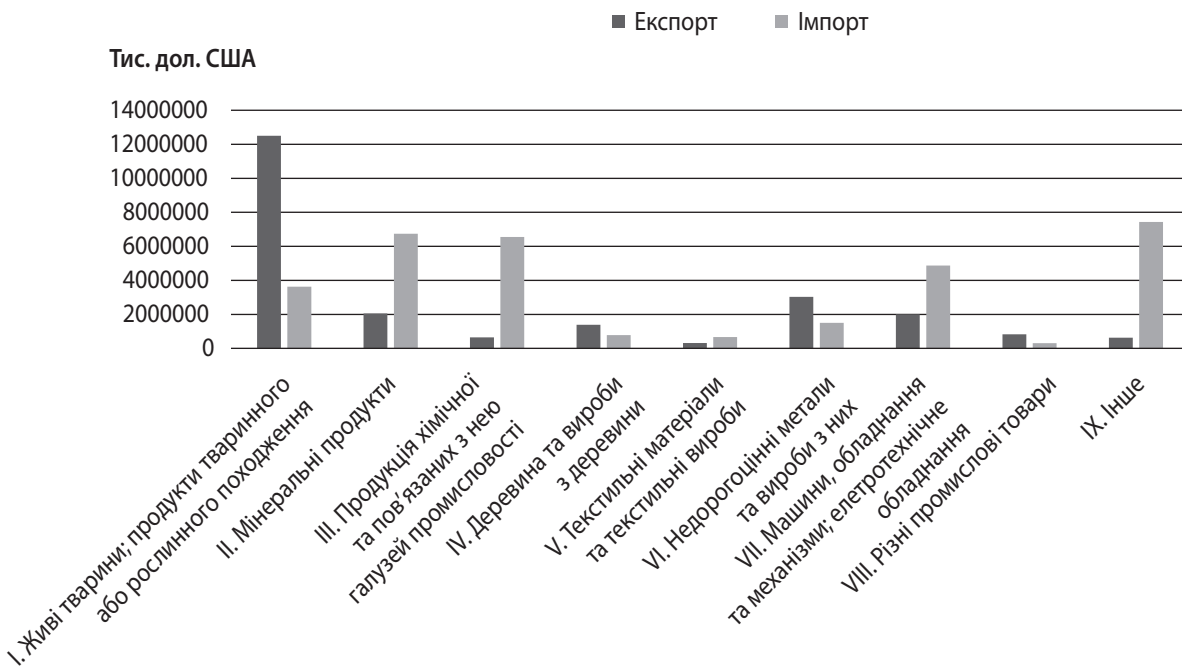


Рис. 3. Експорт та імпорт товарів між Україною та ЄС у 2023 р.

Джерело: сформовано за даними [11].

про спад виробництва, який на пряму впливає на експортний потенціал зовнішньоекономічної діяльності України.

Виходячи з цих даних сума експорту товарів з України за 2023 р. становила 23392076,3 тис. дол. США, а сума імпорту товарів до України з країн ЄС дорівнювала 32487267,9 тис. дол. США. Загалом торговельний обіг між Україною та ЄС склав 55879344,2 тис. дол. США, а торговельне сальдо становить -9095191,6 тис. дол. Також, виходячи зі статистичної інформації, можна побачити повну зміну основних експортних галузей в українській економіці, а саме – основним рушієм стало сільське господарство та сумісні з ним галузі. А галузі, що мали позитивне торговельне сальдо, такі як мінеральні продукти, взагалі стали мати від’ємне сальдо. Галузь недорогочінних металів та важкої промисловості втратила 1841549,8 тис. дол. США порівняно з 2021 р.

**А**грарний сектор України відіграє важливу роль в експорті, що дозволяє країні залишатися конкурентоспроможною на міжнародних ринках. Проте зниження експорту в інших секторах свідчить про структурні проблеми. Нега-

тивне сальдо торговельного балансу вимагає зменшення залежності від імпорту, особливо в машинобудуванні, хімічній та енергетичній галузях.

Обсяг торгівлі послугами розглянуто на рис. 4. І хоча статистична інформація присутня лише за 2022 р., це дасть змогу дослідити та проаналізувати прямий вплив бойових дій на обсяги експорту та імпорту послугами між Україною та країнами ЄС.

Виходячи зі статистичної інформації можна побачити, що загальний торговельний обіг послугами склав 5155942,1 тис. дол. США, а сальдо становить 1720744,7 тис. дол. США. Спостерігається значне скорочення послуг, пов’язаних з подорожами, страхуванням і транспортних послуг – 77269,877 тис. дол. США.

**О**тже, якщо провести порівняння стану зовнішньоекономічної діяльності у сфері торгівлі товарами до початку повномасштабної агресії та їхніми обсягами у 2023 р., то можна дійти таких висновків.

- ✦ Сума експорту товарів у 2023 р. становить лише 87,3% порівняно з 2021 р. Це говорить про падіння обсягів виробництва через такі фактори війни, як активні бойові дії в основ-

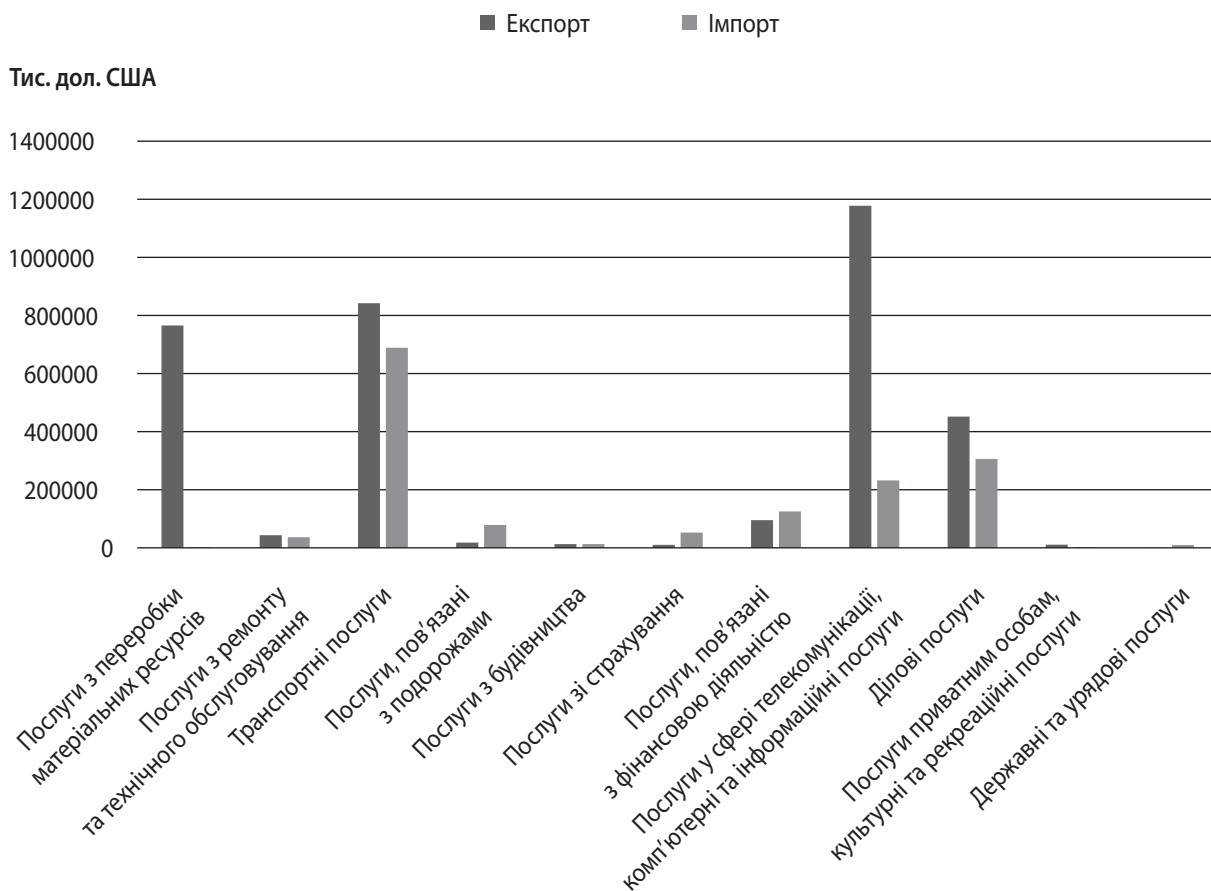


Рис. 4. Структура зовнішньої торгівлі послугами (за видами) з країнами ЄС у 2022 р.

Джерело: сформовано за даними [9].

- них промислових регіонах України, а саме: Донецька, Луганська, частина Харківської, Запорозької та Херсонської областей. Падіння обсягів видобування мінеральних ресурсів та важкої промисловості, пов'язаної з переробкою металів, пояснюється ускладненням і часом унеможливленням ведення господарської діяльності в Донецькому вугільному басейні, окупацією основних гігантів виробництва металів, таких як «Азовсталь», труднощі в логістиці через втрату контролю над Азовським морем.
- ✦ Обмеження генераційних потужностей електроенергії зумовлене окупацією Запорізької АЕС, підривом Каховської ГЕС, постійними обстрілами ТЕС (Трипільська ТЕС у Києві, ТЕС у Харкові та області, ТЕС у Курахово та багатьох інших). Адаже генераційні можливості з вироблення електроенергії мають прямий і неопосередкований вплив на обсяги можливого виробництва, особливо в галузях важкої промисловості та машинобудівної, що мають підвищену кількість споживання енергії через верстати та інше обладнання [2].
  - ✦ Обсяг імпорту товарів збільшився на 3532986,7 тис. дол. США, що пояснюється падінням обсягів внутрішнього виробництва, збільшеною кількістю споживання та військовими потребами, бо Державна служба статистики почала відокремлювати експорт та імпорт військового призначення.
  - ✦ Кількість експорту сільськогосподарської продукції становила на 4824127,7 тис. дол. США більше, ніж у 2021 р., проте це пояснюється тим, що була затримка продукції у 2022 р. через обмеженість транспортної інфраструктури.
  - ✦ Обсяг торговельного сальдо збільшився на 6933879,7 тис. дол. США та склав -9095191,6 тис. дол. США, тобто свідчить про від'ємний торговельний баланс, що вказує на збільшення обсягу імпортованої продукції на загальному фоні збереження довоєнних обсягів експорту.
  - ✦ Обмежені статистичні дані щодо обсягів експорту та імпорту послуг (наявні лише за 2022 р.) не завадять порівняти їх з довоєнними показниками. Аналізуючи статистичні дані, можна дійти таких висновків:
  - ✦ Загальний торговельний обсяг експорту та імпорту послуг скоротився на 33,27%, що у грошовому еквіваленті становить -2571045,6 тис. дол. США, що є суттєвою складовою національної економіки.

- ✦ Обсяг торгівлі послугами за певними галузями, такими як туристичні послуги, скоротився через підвищення ризиків туризму в країні, яка зазнає агресії з боку іншої країни. Обсяг послуг у галузі страхування впав на 89% через підвищення кількості факторів ризику.
- ✦ Експорт послуг у галузі обробки матеріальних ресурсів зазнав падіння на 20,1%, тоді як імпорт також впав на 69,38%.
- ✦ Цікаві показники показала галузь надання фінансових послуг, що зросла у 2022 р. на 90,2% порівняно з 2021 р. Такий темп зростання пояснюється великою кількістю біженців, які почали активно користуватись за кордоном послугами українських банків, фінансових організацій тощо.

## ВИСНОВКИ

За результатами цього дослідження можна якісно проаналізувати зміни, які спіткали національну економіку в умовах війни. Загальна кількість експорту товарів скоротилась на 12,7%, тоді як кількість імпорту зросла на 12,2%, що зробило ще більшу диспропорцію в торговельному сальдо. Це пояснюється низкою чинників, зумовлених війною та активними бойовими діями на території України. До таких чинників належать: географія бойових дій у промислових областях України, окупація частини територій України, втрата працездатного населення, через окупацію, міграцію, біженство та доєднання до сектора оборони. Проте, виходячи зі статистичної інформації та потенційно можливих ризиків для національної економіки, падіння у 12,7% є не найгіршим потенційно реальним ризиком. Водночас частка імпорту товарів зросла на 12,2%, що загалом покриває обсяг втраченого виробництва, проте для відбудування та розвитку національної економіки необхідно буде іноземне фінансування, планування та закладання в Україні законодавчої бази задля приваблення інвесторів та створення інвестиційно привабливого клімату.

Також важливим викликом буде повернення працездатних громадян з-за кордону задля підвищення кількості робочої сили та реалізації планів з відбудови економіки України. Сфера імпорту та експорту послуг зазнала радикальних змін, проте вона більш мобільна, ніж промислова галузь.

Отже, підбиваючи підсумки, можемо встановити, що відбулося:

- ✦ зменшення експорту товарів та послуг на 12,7%;
- ✦ зростання рівня імпорту товарів та послуг на 12,2%;

- ✦ втрата працездатного населення через біженство й окупацію;
- ✦ існує потреба в іноземному фінансуванні держбюджету України задля продовження функціонування держави та її інститутів;
- ✦ перебудова структури експорту товарів та послуг України. ■

#### БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гнатюк М. М., Малик Я. Й., Пропопенко Л. Л. Відносини з Європейським Союзом та процес європейської інтеграції України: навч. посіб. Київ : Міленіум, 2009. 782 с.
2. Губарева І. О., Хаустов М. М. Ризики енергетичній безпеці. Візуалізація наукових досліджень. *Проблеми економіки*. 2024. № 2. С. 21–30. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-2-21-30>
3. Ізмайлов О. І. Основні напрямки розвитку україно-польської логістики в умовах глобалізованого світу. *Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин* : матеріали XIX науково-практичної конференції молодих вчених (м. Харків, 19 квітня 2024 р.). Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2024. С. 167–170.
4. Найда В. В., Опалько В. В. Економічне співробітництво України та Європейського Союзу. *Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка – 2021»* : матеріали XXIII Всеукраїнської наукової конференції молодих учених (м. Черкаси, 22–23 квітня 2021 р.). Черкаси, 2021. С. 252–253.
5. Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16.09.2014 р. № 1678-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#Text>
6. Сидорук Т. Європейська політика сусідства та відносин Україна – ЄС. Острог : НУ «Острозька академія», 2008. 210 с.
7. Софіщенко І. Співробітництво Україна – ЄС: особливості сучасного етапу та можливості для територіальних адміністративних одиниць. *Економічний часопис – XXI*. 2009. № 1–2. С. 32–37.
8. Структура зовнішньої торгівлі послугами (за видами) з країнами ЄС у 2021 році. URL: [https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/ztp\\_kv\\_ES/ztp\\_kv\\_ES\\_u/arh\\_ztp\\_kv\\_ES\\_2021\\_u.html](https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/ztp_kv_ES/ztp_kv_ES_u/arh_ztp_kv_ES_2021_u.html)
9. Структура зовнішньої торгівлі послугами (за видами) з країнами ЄС у 2022 році. URL: [https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/zd/ztp\\_kv\\_ES/arh\\_ztp\\_kv\\_ES\\_2022\\_u.html](https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/zd/ztp_kv_ES/arh_ztp_kv_ES_2022_u.html)
10. Товарна структура зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС у 2021 році. URL: [https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/tsztt\\_ES/tsztt\\_ES\\_u/arh\\_tsztts\\_es\\_2021\\_u.html](https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/tsztt_ES/tsztt_ES_u/arh_tsztts_es_2021_u.html)

11. Товарна структура зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС у 2024 році. URL: [https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/tsztt\\_ES/tsztt\\_ES\\_u/arh\\_tsztts\\_es\\_2024\\_u.html](https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/tsztt_ES/tsztt_ES_u/arh_tsztts_es_2024_u.html)
12. Хомутенко Л. І., Дужа Т. Б. Функціонування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС: результати та перспективи. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. № 4. С. 236–245. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-4-33>
13. Черненко Н. О., Лісняк В. О. Розвиток співробітництва України та ЄС у сфері інноваційно-інвестиційної діяльності. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія «Економічні науки»*. 2016. № 6. С. 128–135. URL: [https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/5914/1/V105\\_P128-135.pdf](https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/5914/1/V105_P128-135.pdf)

#### REFERENCES

- Chernenko, N. O., and Lisniak, V. O. "Rozvytok spivrobitnytstva Ukrainy ta YeS u sferi innovatsiino-investytsiinoi diialnosti" [Development Cooperation Ukraine and the EU in Innovative Investment Activity]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnolohii ta dyzainu. Seriya «Ekonomiczni nauky»*, no. 6 (2016): 128-135. [https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/5914/1/V105\\_P128-135.pdf](https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/5914/1/V105_P128-135.pdf)
- Hnatiuk, M. M., Malyk, Ya. I., and Propopenko, L. L. *Vidnosyny z Yevropeiskym Soiuzom ta protses yevropeiskoi intehtratsii Ukrainy* [Relations with the European Union and the Process of European Integration of Ukraine]. Kyiv: Milenium, 2009.
- Hubarieva, I. O., and Khaustov, M. M. "Ryzyky enerhetychnii bezpetsi. Vizualizatsiia naukovykh doslidzhen" [Risks to Energy Security. Visualization of Scientific Research]. *Problemy ekonomiky*, no. 2 (2024): 21-30. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-2-21-30>
- Izmailov, O. I. "Osnovni napriamky rozvytku ukraino-polskoi lohistyky v umovakh hlobalizovanoho svitu" [The Main Directions of the Development of Ukrainian-Polish Logistics in the Conditions of a Globalized World]. *Aktualni problemy svitovoho hospodarstva i mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn*. Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina, 2024. 167-170.
- Khomutenko, L. I., and Duzha, T. B. "Funksionuvannia zony vilnoi torhivli mizh Ukrainoiu ta YeS: rezultaty ta perspektyvy" [Functioning of the Free Trade Area Between Ukraine and the EU: Results and Prospects]. *Kyivskyi ekonomichnyi naukovyi zhurnal*, no. 4 (2024): 236-245. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-4-33> [Legal Act of Ukraine] (2014). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#Text>
- Naida, V. V., and Opalko, V. V. "Ekonomiczne spivrobitnytstvo Ukrainy ta Yevropeiskoho Soiuzu" [Economic Cooperation of Ukraine and the European Union]. *Aktualni problemy pryrodnych i humanitarnykh nauk u doslidzhenniakh molodykh uchenykh «Rodzynka – 2021»*. Cherkasy, 2021. 252-253.



“Struktura zovnishnyoi torhivli posluhamy (za vydamy) z krainamy YeS u 2021 rotsi” [The Structure of Foreign Trade in Services (by Type) with EU Countries in 2021]. [https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/ztp\\_kv\\_ES/ztp\\_kv\\_ES\\_u/arh\\_ztp\\_kv\\_ES\\_2021\\_u.html](https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/ztp_kv_ES/ztp_kv_ES_u/arh_ztp_kv_ES_2021_u.html)

“Struktura zovnishnyoi torhivli posluhamy (za vydamy) z krainamy YeS u 2022 rotsi” [The Structure of Foreign Trade in Services (by Type) with EU Countries in 2022]. [https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/zd/ztp\\_kv\\_ES/arh\\_ztp\\_kv\\_ES\\_2022\\_u.html](https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/zd/ztp_kv_ES/arh_ztp_kv_ES_2022_u.html)

Sofishchenko, I. “Spivrobitnytstvo Ukraina - YeS: osoblyvosti suchasnoho etapu ta mozhlyvosti dlia terytorialnykh administrativnykh odnyts” [Cooperation Between Ukraine and the EU: Features of the Current Stage and Opportunities for Territorial Administrative Units]. *Ekonomichnyi chasopys – XXI*, no. 1-2 (2009): 32-37.

Sydoruk, T. *Yevropeiska polityka susidstva ta vidnosyn Ukraina – YeS* [European Neighborhood Policy and Ukraine – EU Relations]. Ostroh: NU «Ostrozka akademiiia», 2008.

“Tovarna struktura zovnishnyoi torhivli Ukrainy z krainamy YeS u 2021 rotsi” [Commodity Structure of Foreign Trade of Ukraine with EU Countries in 2021]. [https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/tsztt\\_ES/tsztt\\_ES\\_u/arh\\_tsztt\\_es\\_2021\\_u.html](https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/tsztt_ES/tsztt_ES_u/arh_tsztt_es_2021_u.html)

“Tovarna struktura zovnishnyoi torhivli Ukrainy z krainamy YeS u 2024 rotsi” [Commodity Structure of Foreign Trade of Ukraine with EU Countries in 2022]. [https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/tsztt\\_ES/tsztt\\_ES\\_u/arh\\_tsztt\\_es\\_2024\\_u.html](https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/tsztt_ES/tsztt_ES_u/arh_tsztt_es_2024_u.html)

**Науковий керівник – Данько Н. І.,**

кандидат економічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри готельно-ресторанного бізнесу та харчових технологій, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна

УДК 327.320.6

JEL: F50; L86

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-9-27-37>

## РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

©2024 ІВАЩЕНКО Г. А., ОТЕНКО П. В.

УДК 327.320.6

JEL: F50; L86

### Іващенко Г. А., Отенко П. В. Розвиток інформаційно-аналітичної діяльності в галузі міжнародних відносин

Розвиток інформаційно-аналітичної діяльності в міжнародних відносинах є важливою складовою сучасної глобальної політики та дипломатії. Міжнародні аналітичні центри, «фабрики думок», «мозкові центри» забезпечують уряди та міжнародні організації ключовими ідеями на основі проведення критичного аналізу для ухвалення виважених обґрунтованих рішень щодо складних питань міжнародної політики. Методика дослідження сформована на базі спеціального інструментарію для проведення інформаційно-аналітичної діяльності в галузі міжнародних відносин. До складу таких методів включаються: контент-аналіз; івент-аналіз; прогнозування ймовірних сценаріїв розвитку політичних подій; моделювання динаміки міждержавних відносин; кількісний аналіз; фактчекінг; аналіз політичних заяв; медіа-аналіз; аналіз міжнародних договорів та угод. Основними результатами проведеного дослідження є такі: ідентифіковано значення даних і міжнародної інформації для розвитку міждержавних політичних подій; визначено ключові аспекти розвитку інформаційно-аналітичної діяльності в галузі міжнародних відносин; виокремлено складові інформаційно-аналітичної діяльності в галузі міжнародних відносин; визначено вплив діяльності аналітичних центрів, «think tanks», «фабрик думок», «мозкових центрів» на стан міжнародних відносин; сформульовано основні аспекти інформаційних війн; визначено основні складові політичних технологій; визначено фактори впливу на формування інформаційної культури в галузі міжнародних відносин; ідентифіковано фактори впливу на забезпечення інформаційної безпеки міжнародних відносин; систематизовано інструментарій для ведення інформаційно-аналітичної діяльності у сфері міжнародних відносин. Основними аспектами проведення івент-аналізу у сфері міжнародних відносин є такі: ідентифікація політичних подій; класифікація політичних подій; кількісний аналіз; прогнозування ймовірних сценаріїв розвитку подій; моделювання. Використання контент-аналізу для проведення аналітичних досліджень у сфері міжнародних відносин частіше можна відстежити при проведенні: аналізу політичних заяв; медіа-аналізу; аналізу міжнародних договорів та угод; дослідження громадської дипломатії.

**Ключові слова:** міжнародні відносини, інформаційна культура, політичні технології, інформаційно-аналітична діяльність, інформаційна безпека, аналітичні центри.

**Рис.:** 8. **Бібл.:** 8.

**Іващенко Ганна Анатоліївна** – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин та безпеки бізнесу, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

**E-mail:** [a502330109@gmail.com](mailto:a502330109@gmail.com)

**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-6581-0862>

**Scopus Author ID:** <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57503753500>

**Отенко Павло Васильович** – доктор філософії, викладач кафедри міжнародних відносин і політичної філософії, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

**E-mail:** [Pavel.otenko@gmail.com](mailto:Pavel.otenko@gmail.com)